

INSTALATION ART

SAŽETAK: DAVOR ŠIFTAR

Umjetnost koja koristi razne medije ili materijale kako bi promijenila način na koji doživljavamo određeni prostor. Instalacija ne mora nužno biti u galerijskom ambijentu i odnosi se na bilo kakvu materijalnu intervenciju u svakodnevnom javnom ili privatnom prostoru. Za izvedbu instalacija upotrebljavaju se predmeti svakodnevne upotrebe i prirodni materijali, pa sve do novih medija poput videa, zvuka, performansa, kompjutera i interneta. Neke instalacije su specifične po tome što su dizajnirane samo za određeni prostor. One mogu biti trajne ili privremene i uvijek su dobro dokumentirane (foto, video, tekst).

Instalacija, kao dio suvremene zapadne umjetnosti, javlja se 70-ih, iako njeni korijeni sežu do Duchampovih ready madea i Merz-arta Kurta Schwittersa. Umjetnost instalacije uključuje i aktivnost japanske Gutai grupe iz 1954. g. koja je utjecala na američke pionire ove umjetnosti, poput Allana Kaprowa. On je 1958. koristio termin "environment" kako bi opisao transformaciju vanjskih prostora (projekt Kaprow 6), a kasnije su dodavani i nazivi poput "Project art" i "Temporary art".

Instalacija je usmjerena na gledateljevo kompletno osjetilno iskustvo čime se gubi granica između umjetnosti i života. Postoje jake paralele između teatra i instalacije: u oba slučaja gledatelj očekuje da bude uronjen u novo osjetilno i narativno iskustvo koje ga okružuje, zadržavajući pritom svijest o sebi kao gledatelju.

Suvremeni umjetnici instalacija:

OODA Group

Ludwika Ogorzelec

Nancy Holt

Jonathon Keats

Dimitri Xenakis

Walter de Maria

Joseph Kosuth

Mary Miss

Matej Andraz Vogrinčič

HEPENING

JOHN CAGE

Radikalni avangardni kompozitor, jedno vrijeme studira kompoziciju kod Schönberga. John Cage, Robert Rauschenberg i plesač Merce Cunningham predavali su na Black Mountain koledžu (Sjeverna Karolina), gdje su utemeljili američki performans, temeljen na improvizacijama i sudjelovanju publike. Za Cagea je izuzetno važna uloga slučaja, a svoj rad je usmjeravao prema teatru, koji po njemu može postići integraciju umjetnosti i stvarnog života. Bio je pod utjecajem zen budizma, prema kojem umjetnost ne bi trebala imati drugačiji oblik od života.

Cageovo djelo 4'33" prvi put je izvedeno 1952. u Black Mountainu: klavirist sjedi pred otvorenim klavirom 4 minute i 33 sekunde, ponekad pomiče ruke, ali nikada ne dodiruje tipke, a za to vrijeme publika sluša svaki slučajni šum ili zvuk, poput kašljanja ili prolaska aviona. Za Cagea je "glazba sve ono što čujemo ako smo tihi". Vijest o Cageu proširila se do New Yorka, gdje je pozvan da održi jedan od svojih koncerata u MOMA-i. Godine 1952. u Black Mountainu priredio je "Neimenovani događaj", u kojem su sudjelovali i Cage, Rauschenberg (sa svojim bijelim slikama i apstraktnim dijapozitivima) i plesač Cunningham. Od 1956. Cage je u New Yorku držao tečajeve o komponiranju eksperimentalne glazbe, kojima su prisustvovali muzičari, pjesnici i slikari, a među njima Allan Kaprow, George Segal, Larry Pons i Jim Dine, koji su kasnije utjecali na njujoršku performersku scenu.

ALAN KAPROW 1927.

Američki slikar, umjetnik asamblaža, kreator hepeninga i teoretičar. Započeo je apstraktnim ekspresionizmom, a kasnije je razvio vrlo osobni i ekspresivni action painting stil temeljen na pejzažima i figurama, što ga je dovelo do hepeninga. S nekolicinom polaznika slikarske škole Hansa Hofmanna osnovao je Hansa Gallery u Greenwich Villageu. Od 1953. njegove slike postaju „divlje“, nabijene energijom i trodimenzionalne.

RANI UTJECAJI

Od početnih rudimentarnih asamblaža, Kaprow razvija tehniku „action-kolaža“ u kojima koristi slamu, smotuljke novina i bljeskajuća svjetla. Inspiriran kinetičkim dripping metodom Jacksona Pollocka i naglašavanjem slikarskog čina apstraktnih ekspresionista, bio je prvi koji je posjetitelje uključivao u proces stvaranja djela. Utjecaji Pollocka i radikalnog avangardnog kompozitora Johna Cagea usmjerili su ga prema prvim hepeninzima.

U članku iz 1958. „Naslijeđe Jacksona Pollocka“ napisao je kako su Pollockova platna tako velika da prestaju biti slike i postaju ambijenti koji vode prema novom obliku umjetnosti u kojem akcija dominira nad slikanjem. Različiti predmeti za Kaprowa postaju materijalom nove umjetnosti: boja, stolci, hrana, električno i neonsko svjetlo, dim, voda, stare čarape, film i tisuće drugih stvari. Ovim postupkom Kaprow razvija vlastitu umjetnost koju naziva „action-collages“ („Penny Arcade“, 1956., „Grandma's Boy“, 1956. i „Wall“, 1957 - 59.).

1956 - 1958. g. Kaprow studira glazbenu kompoziciju kod Johna Cagea. Važnost slučajnosti i nedeterminiranosti pri organiziranju (i dezorganiziranju) estetike, koju je zastupao Cage, bile su izuzetno značajne za Kaprowa. Ni jednu vrstu eksperimenta Cage nije izbjegavao, usmjeravajući svoj rad „prema teatru“, u kojem se po njegovu mišljenju, mogla postići najefikasnija integracija umjetnosti i „pravog“ života.

1957 - 58. g. Kaprow započinje stvarati ambijentalne radove koji su zahtijevali sudjelovanje publike, što je također proizlazilo iz Cageovih eksperimenata. Integracija prostora, materijala, vremena i publike vodila je do još eksperimentalnijih radova, donekle inspiriranih apsurdnostima dadaista, teorijama Antoineta Artauda i eskapadama Yvesa Kleina. Njegovi radovi su se sve više širili, sve dok nisu ispunili galeriju, stvarajući integralni ambijent s posjetiteljima, kojima je upočetku davao mogućnost za interakciju u malom opsegu: da nešto pomaknu ili uključe poneki prekidač. Kasnije je povećavao „odgovornost“ publike i nudio joj da radi sve više i više, dok se tako nije razvio hepening.

Kaprowljev rad nije bio izoliran. Među ostalima, Robert Rauschenberg, Claes Oldenburg i Jim Dine, bavili su se također „teatrom“, iako su se uskoro vratili tradicionalnijim područjima. U Europi Wolf Vostell i grupa Fluxus, a u Japanu Gutai grupa, istraživali su u sličnim smjerovima.

PRVI HEPENING - "18 hepeninga u 6 dijelova"

Njegov prvi hepening se zvao "18 hepeninga u 6 dijelova" i izveden je 1959. u Reuben Gallery u New Yorku. Iz ovog performansa nastao je termin „hepening“, izvorno korišten kako bi se označila vrlo određena, uvježbana i heterogena produkcija. Termin je kasnije dobio drugačije značenje i koristio se za spontana i nerezirana događanja, što ne odgovara karakteru izvornog događaja kako ga je koncipirao Kaprow.

Prostor je podijelio u 3 prostorije pomoću plastičnih zidova. Posjetitelj je dobio ulaznicu koja ga je upućivala do određenog sjedala u svakoj sobi, u strogo određeno vrijeme i precizno određenim smjerom kretanja, za vrijeme trajanja hepeninga. Uz ulazice poslane poštom, svi pozvani su u koverti dobili i razne čudne predmete: komadiće papira, fotografija ili izrezane brojeve. Među ostalim, publika je mogla vidjeti djevojku koja cijedi naranču, umjetnika koji je palio šibice i slikao, te orkestar s instrumentima-igračkama. Među izvođačima bili su Rauschenberg, Jasper Johns, Alfred Leslie i Lester Johnson. Iako je imao čvrsti scenario i plan, ovaj je hepening zadržao atmosferu spontanosti, jer nije bilo zapleta, dijaloga, likova, profesionalnih glumaca, ni podsjećanja na tradicionalne umjetnosti.

„18 hepeninga u 6 dijelova“ doživio je uspjeh i neko su vrijeme performansi i hepeninzi Kaprowa i ostalih umjetnika bili vrlo traženi. Često ih je bilo teško pronaći, jer su se održavali u stanovima, prodavaonicama, učionicama, željezničkim čekaonicama i ostalim nekonvencionalnim mjestima. Ohrabren uspjehom, Kaprow je gotovo cijelo desetljeće redovito priređivao hepeninge u New Yorku. Nakon 1960. posvetio se publicistici kako bi hepening etablirao kao prihvatljiv oblik umjetnosti u Americi, koji dokida tradicionalnu razliku između života i umjetničkih kategorija.

Neki od hepeninga u to doba bili su: Apple Shrine, Misa za umrloga, Jelo, ili Proljetni hepening, za vrijeme kojeg je publiku terorizirala motorna kosilica, a električni ventilator napadao u tamnom tunelu. U „Riječima“ (1962.) gledatelji su trebali preslagivati riječi naslikane na kartonima obješenima na zidove galerije. „Komedija namještaja“ se sastojala od dviju soba s namještajem kojeg su posjetitelji trebali prerasporediti, a neke starije žene su čak same počele čistiti i pospremati. U nastojanju da umjetnost proširi izvan galerija i muzeja, hepening „Dvorište“ se održao u jednom stražnjem dvorištu punom razbacanih automobilskih guma, po kojima su se posjetitelji penjali.

KAPROWLJEVA TEORIJA HEPENINGA

Hepening je neverbalna teatarska produkcija koja napušta klasični odnos pozornica - gledalište kao i uobičajenu radnju ili narativnu liniju tradicionalnog teatra. Izvođači se smatraju objektima, koji su često kinetički uključeni unutar cjelokupnog dizajna ambijenta, zvuka, boje i svjetla. Ponekad se koriste slučajno pronađeni ambijenti i zatim se dorađuju, ali događaji nisu u potpunosti slučajni ni spontani. Hepening je autentičan događaj koji uključuje gledatelje i nije predodređen za muzeje i galerije. Performeri trebaju iskoristiti neplanirane događaje dok izvode fantazije temeljene na stvarnom životu, unutar unaprijed ugrubo određenih struktura koje obrađuju simbolične i univerzalne teme i značenja. Estetika hepeninga je stoga kreirana u odnosu na život, u kombinaciji s umjetnički determiniranim elementima.

RED GROOMS 1937.

Američki multimedijalni umjetnik, jedan od prvih koji su se bavili hepeningom. Radio je i druge teatarske forme, ali je najpoznatiji po svojim pop-art konstrukcijama raznih dimenzija, izrađenima od jarko obojanog drva, metala, tkanine i drugih materijala, koje opisuju frenetične scene modernog urbanog života. 1960. g. izmislio je "skulpto-piktorame", odnosno mix-medija instalacije, vibrirajuće trodimenzionalne konstrukcije u kojima su pomješani slikarstvo i skulptura, koje pozivaju posjetitelje na interakciju. Groomsov stil je vedro satiričan i ponekad nalik crtićima. Najpoznatije instalacije su "Grad Chicago" (1967.) i "Uzbunjeni Manhattan" (1975.). Radio je razne izlete i u povijet umjetnosti, npr. velikom slikom "Studio u ulici Grand-Augustins" (1996.) koja prikazuje Pisassa koji radi Guernicu.

1959. u New Yorku postavlja hepening "Kuća koja gori", mješavinu Disneylanda i vodvilja, nešto između nostalgичne melodrame i protesta. Suradivao je i s Claesom Oldenburgom. Godine 1961. producira svoj prvi film, 1966. izlaže na bienalu u Veneciji, a 1970. sudjeluje na izložbi "Hepening i fluxus" u Kolnu i Stuttgartu.

HENRY MOORE NA L IVADI S OVCAMA 2002.

HOLYWOOD 1965.

RUCKUS RODEO 1976.

DRVOSJEĆA 1997 - 84.

RECTOR STREET 1976.

GILBERT I GEORGE

Najpoznatiji su kao performer, Još kao studenti, 1970. g. izveli su performans "Pjevajuće skulpture": obojani u zlatnu metalik boju stajali su na stolu i pravili se da pjevaju, ponekad satima. Brojni radovi iz ranih 70-ih sastojali su se od njih dvojice kako se napijaju, najčešće džinom. Rad "Smashed" iz 1973. sadrži set dokumentarnih fotografija o njihovoj večeri opijanja, a film "Čini nas pijanima" prikazuje ih kako piju Gordon's džin, ponekad izgovaraju "Gordon's nas čini vrlo pijanima" i pritom slušaju klasičnu glazbu. Sve radove su izvodili mrtvo ozbiljnih lica.

Poslovna odijela koja su nosili tijekom ovih performasa postala su neka vrsta njihove uniforme i rijetko su se u javnosti pojavljivali bez njih. Također, nikada ih nitko nije vidio razdvojene. Odbijali su odvajanje svojih performasa od svakodnevnog života, inzistirajući na koncepciji da je umjetnost sve što rade, a sebe su smatrali živim skulpturama.

Poznati su i po fotomontažama velikih dimenzija, kao što su "Kozmičke slike" (1993.), često obojane jarkim bojama i obasjane stražnjim svjetlom, koje podsjećaju na vitraje. Oni se često sami prikazuju u tim radovima, uz cvijeće i tragove kršćanske simbolike. Rani radovi ovog stila bili su crno-bijeli, sa crvenim i žutim naglascima u kasnijim serijama.

PERFORMANCE ART

Performer koji koriste tijelo kao umjetničko sredstvo, po definiciji shvaćaju tijelo/sebe kao sredstvo komunikacije. Prvi mazohistički intonirani performansi javili su se 70-ih godina, što neki (američki) teoretičari povezuju s tragedijama u Vijetnamskom ratu. Tada se javljaju prvi performansi koji se bave ljudskom tjelesnošću i razbijanjem svetinje tijela.

Najpoznatiji performer tog razdoblja su **Bečki akcionisti** (primjerice Rudolf Schwarzkögler je 1969. izveo performans kastracije), Paul McCarthy (performans krvavog tijela u boli), Chris Burden 1971. (performans 'Pucanj', u kojem mu je suradnik pucao u ruku). Međutim, svi performansi sedamdesetih bili su napravljeni simbolički, za foto ili video dokumentaciju, bez prave boli. Koristila filmska krv ili kečap, pa je čak i Burdenov performans pucanja bio vrlo pažljivo izrežiran i na taj način do neke mjere kontroliran.

Za razliku od performansa 70-ih, posljednjih desetak godina na sceni je prisutan niz umjetnika koji su izveli razna tjelesna samomučenja izravno pred publikom. Umjetnici svojim tijelima silovito ponovno otjelovljuju kulturalne subjekte koji se ranjavaju, pljuju, uriniraju i povraćaju. Oni također dovode u pitanje lažnu ranjenost i grotesknost ranijih izlučivanja u radovima od Marcela Duchampa i njegovog 'Paysage Fautif' izvedenog od mrlja sperme, pa do Manzoničevog konzerviranog vlastitog govna, od Warhalovog uriniranja ili oksidirajućih slika, do 'krvavog' histeričnog 'muškog' tijela McCarthyja.

GUTAI

Japanska avangardna grupa formirana 1954. u Osaki. Naziv grupe se prevodi kao "utjelovljenje" ili "konkretnost". Osnovao ju je umjetnik Yoshikara Jiro, koji ju je i financirao. Na ranim izložbama 1955. i 1956. Gutai umjetnici su kreirali seriju radova kojima su anticipirali kasnije performanse, hepeninge i konceptualnu umjetnost. Najpoznatiji događaj u djelovanju grupe bila je akcija "Izazov blata" u kojoj se Shiraga poluodjeven kotrljao u hrpi blata. Godine 1955. Murakami je izveo performans "Razdiranje papira", trčeći kroz papirnati paravan. Na drugoj Gutai izložbi 1956. Shiraga je stopalima slikao po velikom platnu raširenom po podu. Nakon 1950. Shimamoto radi slike na sljepljenim naslagama novina, koje najprije oslikava, a zatim po njima buši rupe, anticipirajući kasniji rad Lucia Fontane. Godine 1954. Murakami je napravio seriju slika bacajući po papiru loptu namočenu u tintu. 1956. Shimamoto stvara djela nazvana "Lijevanje boje" razbijajući staklenke punjene bojom po platnu koje je ležalo na podu. Grupa se raspala 1972. g. nakon smrti Yoshikare.

FRANKO B.

Franko B je zasigurno najpoznatiji 'blood letting' performer na britanskoj live art sceni. Njegovi performansi su vrlo elementarni, neteatarski i krvavi. U performansu "I miss you" Franko B potpuno gol šeće manekenskom pistom. Njegovo je tijelo poprašeno bijelim puderom, a iz vena mu krv u mlazu štrca po bijeloj podlozi po kojoj šeće, imitirajući spori manekenski cat walk. Ovaj čin je zapravo svojevrsno slikanje vlastitim tijelom.

ZORAN TODOROVIĆ

Večera od ljudskog mesa popraćena je riječima: "Zbog ljubavi prema ljepoti vi sada imate priliku za slastan zalogaj". Naime, beogradski umjetnik Zoran Todorović skuhao je kanibalski obrok, točnije hladetinu od ostataka estetske operacije. Izložba je u stvari bila poziv na večeru koju je osmislio umjetnik, ali stvarni akteri bili su posjetitelji. Izložba je

uspjela pokrenuti lavinu etičkih promišljanja, a umjetnost je u tom radu, kao i u mnogim drugim radovima Todorovića, shvaćena kao prostor slobode koji on koristi za načimanje zabranjenih područja i ukazivanja na njih. U ovom radu je, ako ništa drugo, dokazao da su ljudi ljudožderi, budući da je u dva navrata ispražnjen pladanj s hladetinom.

HAVVE FJELL

"Pain is a solution" odnosno "bol je rješenje" krilatica je norveškog fakira i umjetnika Havvea Fjella. Na umjetničkom festivalu gdje je izveo performans pod nazivom 'Sting', Fjell je tri sata sjedio nag na stolcu za koji je bio zašiven medicinskim koncem. Osim za stolac, dijelovi njegova tijela bili su zašiveni s drugim dijelovima na svim mjestima dodira (između ostalog ruka mu je bila prišivena za spolni organ).

JOHN DUNVAN

Američki performer, postao je svjetski poznat radom koji je izveo prije 20 godina pod nazivom "Blind Date". Kupio je ženski leš u Meksiku i snimio sebe tijekom obljublivanja leša. Zbog tog iskustva "neopisivo intenzivnog samogađenja" vratio se u Kaliforniju gdje je izvršio vazektomiju "kako bi se osigurao da je posljednje živo sjeme ispustio u leš". Nakon operacije koju je fotografirao, umjetnik je prikazao "Blind Date" kako bi objasnio javnosti "što se može dogoditi s čovjekom koji je odgojen da ignorira svoje emocije".

ORLAN

Orlan, francuska umjetnica već dugi niz godina izvodi umjetničke radove koji se sastoje od plastičnih operacija na njenom vlastitom tijelu. Inspirirana pomakom granice u estetskom i etičkom smislu koji se dogodio uslijed napretka medicine i estetske kirurgije, izmijenila je svoj lik u sasvim neobičnom smjeru. U prvim svojim radovima transformirala je određeni dio lica po uzoru na ljepoticu s nekog remek-djela iz razdoblja renesanse. Jedan od posljednjih zahvata na licu bio je usađivanje rogova u čelo - dva silikonska roga vire iznad njezinih sljepoočnica, koje boji zlatnim i srebrnim sjenilima kako bi što više došli do izražaja. Učinivši estetsku kirurgiju legitimnim umjetničkim sredstvom, Orlan je potaknula niz pitanja koja se tiču ljudskog integriteta i društvenog ustroja.

BOB FLANAGAN

Umjetnik koji je izveo performans pribijanja vlastitog spolnog organa za podlogu na kojoj je sjedio. Većina ljudi smatra ga ludim zbog tog bolnog čina, no za taj rad je vrlo bitan kontekst: Flanagan je bolovao od jedne vrlo rijetke neizlječive bolesti, od koje je na kraju i umro, a bol koju mu je donijela bolest i ona koju si je sam nanio uopće nisu usporedive. Njegov je performans neka vrsta pokušaja egzorcizma samouništavajućeg elementa njegova tijela. Unutarnje nasilje koje je bolest učinila na njegovu tijelu je mnogo snažnije od onog koje je on činio sebi, pa čak i ako to znači pribiti svoj spolni organ na panj.

RON ATHEY

Američki umjetnik, HIV pozitivan, u svojim performansima tematizira vlastito bolesno tijelo, svoje seksualno opredjeljenje i čovjekovu prihvaćenost u svijetu s obzirom na rod, spol i odabir partnera. Kritiku malograđanštine Athey izražava simboličkim činom

izvlačenja dugačke biserne ogrlice iz analnog otvora tijekom jednog performansa. Uz to priređuje fetišizirane prizore gdje simboličku vrijednost nose 'accessoires' poput piercinga, cipela s falusima umjesto peta ili krune na glavi kao i zadiranje u unutrašnjost od analnog otvora pa sve do puštanja krvi. Kada Ron Athey pušta krv, to je virusom zaražena krv i po svom značenju sasvim se razlikuje od ženske krvi, krvi ovisnika ili krvi kao slikarskog sredstva. Atheyev ekstatični egzorcizam tiče se stigme spolno prenosivih bolesti i straha od gubitka zdravlja koje ovisi samo o slučaju.

MARY DUFFY

Irska umjetnica koja je rođena bez ruku. Njena je majka tijekom trudnoće uzimala Talidomid - svojedobno popularan antidepresiv. U doba kada je Duffy rođena, mnoštvo je djece rođeno bez ekstremiteta. No ona je taj nedostatak uspjela pretvoriti u svoju prednost ili 'manjak' u 'višak'. U svojim performansima ona propituje invaliditet i ljudske reakcije na njega. Izlazi gola, ali slabo osvijetljena pred publiku i iščitava reakcije gledatelja izražavajući pri tom i vlastite osjećaje. Taj rad se odvija kao intimni dnevnik precizno ukazujući na najbolnije točke društvenog prihvaćanja određene 'manjine'. Mary je doživjela mnogo neprilika zbog svog nedostatka, a jedna od njih je vezana uz jedan restoran u Italiji. Iz njega je izbačena jer prema riječima konobara 'nije po bontonu jesti nogama'.

IVE TABAR

Slovenski umjetnik, performans "Europa II." veže uz slovensku izreku nepoznatog porijekla: 'Radije bih si probušio rupu u koljenu nego ...'. Tabar je izreku dovršio ovako: 'Radije bih si izbušio rupu u koljenu nego ušao u Europu'. To je bio moto performansa u Kopru, gdje si je prosvrdlao rupu kroz kost u koljenu, metaforički izrazivši da ni jedna država ne može neoštećena u Europu. Svakim performansom iz serije posvećene Europi (ima ih 3 i prate faze slovenske integracije u Europu) on problematizira krhkost i savitljivost pojma nacionalnog identiteta, koristeći se pri tom kao sredstvom metafore - vlastitim tijelom.

GINA PANE

Krajem 60-ih u Parizu izvodi "Sentimentalnu akciju". Odjevena u bijelo i s buketom bijelih ruža u rukama, trga trnje s ruža i zabija ih u vlastitu podlakticu, dok joj krv curi po odjeći.

MICHAEL JOURNIAC

Michael Journiac u akciji "Misa za jedno tijelo" daje da mu se izvadi krv, skuha je i potom je nudi gledateljima za jelo, prisjećajući se time simbolike katoličkog obreda.

BORIS ŠINCEK

Hrvatski umjetnik, čiji performans pod nazivom "Petak je dan za metak" možemo nazvati adrenalinskim performansom, a kao i Tabarove akcije, i Šincekovu možemo nazvati političkom. Naime, bivši vodnik Hrvatske vojske svoju frustraciju ratom nije pretočio u PTS već je izveo umjetnički čin na tu temu. Šincek se simbolički postavio u ulogu žrtve; noseći neprobojnu košulju dopustio je da kustos puca u njega i pri tom preuzeo odgovornost za sve moguće posljedice te radikalne akcije, uključujući i moguću smrt.

BEČKI AKCIONISTI 1960 - 1971.

Termin "Bečki akcionisti" označava kratkotrajni i nasilni pokret u umjetnosti 20. st., koji možemo shvatiti kao dio neovisnih napora u 60-im godinama u razvoju "Action Arta" (Fluxus, Happening, Performance, Body Art itd.). Glavni članovi pokreta bili su Otto Mühl, Hermann Nitsch, Gunter Brüs i Rudolf Schwarzkögler, kao "akcionisti" aktivni od 1960. do 1971. g. Akcionisti nisu bili čvrsta grupa, a njihovo je djelovanje najčešće bilo neovisno od ostalih avangardnih pokreta.

Propituju "valjanost i funkcioniranje ekspresivnih sredstava izražavanja u slikarstvu", primjenjujući razne nove postupke, pa u proces slikanja uključuju i svoje tijelo "koje je na ovaj ili onaj način nositelj slikarskog stvaranja". Upravo činom uključivanja vlastita tijela, kao i tijela drugih sudionika u slikarskom procesu, nastaju novine dotad nepoznate u slikarskoj praksi. Ponekad ovi autori tijelo podvrgavaju i ekstremnim nasilnim metodama, poput samoosakaćivanja. Poigravaju se vlastitom krvlju, izlučevinama, mokraćom, vrlo okrutno i eksplicitno, čak u toj mjeri da bi ih publika možda fizički napala da je bila uživo prisutna. Gotovo svi su imali problema s policijom ili su zbog svog rada kažnjavani.

Bečkim akcionistima svakako je prethodio američki hepening (jer su bez hepeninškog iskustva te akcije nezamislive), ali također i američki poslijeratni apstrakni ekspresionizam, uz dobro poznavanje i domaće ekspresionističke tradicije, Egona Scielea i Oskara Kokoschke. U svojim akcijama čine korak dalje i prethode ili bolje rečeno postaju suosnivači pokreta Body Art, koji kasnije poprima široke razmjere u Europi i Americi.

Akcionisti su prestali djelovati nakon skandala 1968, kad su na Bečkom sveučilištu izvodili akciju Umjetnost i revolucija. Bilo je sudskih tužbi, procesa i progona, tako da su Brus i Nitsch napustili Austriju. Početkom 80-ih Brus i Nitsch osjetili su potrošenost avangardnih modela te su odlučili da će se, uz privid povratka klasičnom slikarstvu, nastaviti baviti istim sadržajima. Time je započela druga faza njihova djelovanja, koja traje do danas.

RUDOLF SCHWARTZKÖGLER

Najekstremniji predstavnik bečkih akcionista. U svojim akcijama napada svoje tijelo na najokrutnije moguće načine - tretira ga kao tijelo bolesnika, omata se u zavoje, bode medicinskim iglama, šprica krvlju... Postoji priča, kasnije demantirana, da se dogodila nesreća ili možda samoubojstvo tijekom jedne od akcija, kada je izvršio samokastraciju i iskrvario. Nakon bečkog akcionizma više nema toliko radikalnog i autodestruktivnog umjetničkog izražavanja. Većina njihovih akcija zabilježena je na filmskoj traci.

GÜNTER BRUS

jedan od najzapaženijih akcionista, imao je dojmliive akcije sredinom 60-ih godina: od šetnje Bečom, gdje obojen u bijelo poput utvare šeće gradom i na kraju ga privodi policija, do akcija samooslikavanja i samoosakaćivanja, gdje potpuno pokriva svoje tijelo bijelom bojom, gusto i grubo nanesenom, pri čemu djelomice crnom bojom označava pojedine dijelove tijela. Okružen je žiletima, čavlima, noževima, pilama, skalpelima, kliještima i sjekirom, kojima također djeluje na vlastito tijelo koje tako postaje dio apstraktnog reljefa, živa slika na kojoj Brus izvodi akciju. Agresivni postupci nad vlastitim tijelom "materijaliziraju nasilnički karakter samoga slikarskoga čina".

HERMAN NITSCH

Sve svoje aktivnosti - slikarstvo, pisane upute, kompozicije i akcije, koordinira u projekt Orgien Mysterien Theater, koji je bio "proširenje ili nastavak slikarstva drugim sredstvima". Zajedno s Mühlom 1963. g. izvodi Akciju slikanja krvlju janjeta, tako što je zidarskom lopaticom tukao i trgao truplo janjeta i krvlju koja je šikljala slikao. Njegovi noviji radovi kulminirali su akcijom u kojoj je stotinjak sudionika na nov način ujedinilo slikarstvo, teatar i glazbu (orkestar limene glazbe) i zvuk (brojna crkvena zvana) s brutalnim naturalizmom vađenja iznutrica iz zaklanih životinja, gnječenja plodova, polijevanja crvenom bojom ljudi pribijenih ili položenih na križ... To je Nitschov Orgien Mysterien Theater, s asocijacijama na antičke orgije i srednjovjekovne martirije, na raspinjanja i golgote.

MAIL ART

Umjetnost koja kao svoj medij koristi poštanski sustav. Smatra se da je međunarodna mail art mreža, između 1950-ih i 1990-ih uključivala na tisuće sudionika iz preko 50 zemalja zahvaljujući radu Raya Johnsona, oca Mail arta. Na pokret su utjecali Dada i suvremenici iz Fluxusa. Pretpostavka za funkcioniranje mail arta je da nitko ne može očekivati da će primiti mail art, ako aktivno ne sudjeluje u tom pokretu. Umjetnici izmjenjuju efemerije kao ilustrirana pisma, otiske žigova, razglednice, dekorirane omotnice, kolaže, fotokopije, mail-intervjue i trodimenzionalne predmete. Mail art je oblik konceptualne umjetnosti, pokret bez stalnih članova ili vodstva. Kada se 90-ih pojavio internet i rođen pokret *e-mail art*, umjetnici koji koriste klasičnu poštu preuzeli su naziv *paper net*. Neki od umjetnika:

RAY JOHNSON GUY BLEUS CRACKERJACK KID HANS BRAUMÜLLER

MOSKOVSKI KONCEPTUALISTI

ILJA KABAKOV

U drugoj polovici 70-ih u Moskvi se pojavio novi umjetnički pokret - Moskovski konceptualisti, a vođa skupine bio je Ilja Kabakov. Narativni oblik njihove umjetnosti pomogao je da Zapadu prikažu sovjetsku stvarnost, jer su svoju priču pretočili u razumljivi vizualni jezik. Kabakov je svoju strast za interpretacijom svijeta u obliku priče kasnije razvio i u svojim instalacijama. Još radikalniji potez u usvajanju zapadnjačkog umjetničkog izraza napravili su umjetnici Vitalij Komar i Aleksandar Melamid, koji su bili začetnici "Soc-Arta", odnosno sovjetske varijante američkog pop arta. Korištenje sovjetskih simbola u izrazito ironičnom kontekstu, umjetnicima je osiguravala razumljivost. Zadnja generacija neslužbenih ruskih umjetnika na scenu stupa krajem 70-ih i početkom 80-ih. Učitelje su vidjeli u svojim prethodnicima i pridružili su se Moskovskim konceptualistima.

Sredinom 80-ih, u doba Gorbačovljeve Perestrojke, dolazi do ruskog umjetničkog buma, kojeg su prouzročili zapadni trgovci umjetninama, kustosi, galeristi i aukcijska kuća Sotheby's. U središtu pažnje našao se Ilja Kabakov i članovi prve generacije Moskovskih konceptualista (Erik Bulatov, Ivan Čujkov i drugi). Kabakova na Zapadu nisu cijenili zbog njegovih ranijih djela, nego zbog instalacija koje je počeo izvoditi u mnogim muzejima i izložbama. Iako je promijenio medij, Kabakov je zadržao glavni element svog prijašnjeg stila - narativnost. Uspjeh Moskovskih konceptualista i soc arta temelji se na njegovanju

narativnosti. "Pripovijedanje" u stilu 19. st. udruženo s prepoznatljivim oblicima suvremene umjetnosti osiguravalo je uspjeh u međunarodnim umjetničkim krugovima.

LETEĆI KOMAROV

CRVENI VAGON - INSTALACIJA

CRVENI PAVILJON

YOUNG BRITISH ARTISTS

Grupa konceptualnih umjetnika, slikara, kipara i umjetnika instalacija, od kojih je većina završila Goldsmith College u Londonu. Godine 1988. ova skupina od 16 studenata prvi put je sudjelovala na izložbi Freeze, a glavni organizator bio je Damien Hirst. Jedan od posjetitelja bio je Charles Saatchi, suosnivač reklamne agencije Saatchi & Saatchi i veliki kolekcionar moderne umjetnosti. Ostao je zapanjen Hirstovom prvom "životinjskom" instalacijom "Tisuću godina" koja se sastojala od velikog staklenog kaveza u kojem su se crvi i mušice hranili trulom glavom krave. Saatchi je nakon toga postao glavni kolekcionar YBA i njihov sponzor. On je skupini dao ime YBA kroz seriju izložbi nazvanih po njima, započetih 1992. g. kada Damien Hirst izlaže morskog psa pod nazivom "Fizička nemogućnost smrti u duhu nekoga tko je živ". Kao rezultat Saatchijeva pokroviteljstva, za YBA se čulo u svim medijima. Damien Hirst je postao međunarodno priznat autor i izlagao u Europi i Americi. 1997. g. britanska Kraljevska akademija, iako smatrana utvrdom konzervativizma, priredila je izložbu YBA pod nazivom Senzacija, a najveći dio izložaka bio je iz Saatchijeva kolekcije. Godine 2003. Saatchi otvara svoju novu galeriju u Londonu, koja na prvoj izložbi prikazuje radove YBA i Hirstovu retrospektivu, koji se tada već izdvojio od grupe. Njegovi novi interesi vidljivi su iz serije Trijumf slikarstva. Članovi grupe:

DAMIEN HIRST
SARAH LUCAS
STEVEN ADAMSON

STEPHEN PARK
TRACEY EMIN
IAN DEVENPORT

DAMIEN HIRST

FIZIČKA NEMOGUĆNOST SMRTI U DUHU NEKOGA TKO JE ŽIV 1991.

DAMIEN HIRST

PHARMACY 1992.

SARAH LUCAS

PAULINE BUNNY 1997.

TRACEY EMIN

**ZADNJE ŠTO SAM TI REKLA BILO JE
NE OSTAVLJAJ ME OVDJE 2000.**